

Inspelen op te verwachten gevolgen van de klimaatverandering: langzaam maar zeker verschijnt dit onderwerp op de provinciale beleidsagenda's. Provincies kunnen veel doen, als ze willen. Op veel beleidsterreinen hebben zij het nodige in de melk te brokkelen. Een rondgang langs een aantal provincies maakt de ambities duidelijk.

Provincies op weg naar klimaatbestendigheid

'Op bijna alle beleidsterreinen waarmee onze provincie zich bezighoudt, begint er aandacht voor klimaatverandering te ontstaan. Ambtelijk staat dit onderwerp nu op de agenda. Er is een klimaatwerkgroep actief en de provincie wil samen met kennisinstututen, zoals Alterra, concrete projecten gaan uitwerken.' Britta Verboom, beleidsmedewerker milieu bij de provincie Gelderland en trekker van de klimaatwerkgroep, constateert dat klimaatbeleid weliswaar 'in' begint te raken, maar niet uit de lucht komt vallen. 'Er gebeurde al het nodige in Gelderland. Zeker als je kijkt naar de grote rivieren die onlosmakelijk met deze provincie verbonden zijn. In de plannen voor 'Ruimte voor de Rivier' gaat Rijkswaterstaat uit van een maatgevende afvoer van de Rijn van maximaal 16.000 kubieke meter per seconde. De provincie hanteert veiligheids-halve een norm van 18.000 kubieke meter. Voor zover we nu kunnen overzien, is dat voldoende om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen.' Ook op het gebied van energiebesparing en duurzame energie is de provincie Gelderland actief. 'De Kyotodoelstelling zal in Gelderland worden gehaald, maar dat is geen reden om achterover te leunen. Politici en bestuurders zijn het erover eens dat er meer moet gebeuren. Energie is goed te koppelen aan technologische vooruitgang. Gelderland heeft veel bedrijven en kennisinstututen in huis die zich richten op energie-innovaties en waterstoftechnologie. En de provincie heeft zelf het goede voorbeeld gegeven door

koude-warmteopslag bij de eigen gebouwen te realiseren.' En dan de vele kilometers wegen die de provincie in eigendom heeft. Ook daar is het verstandig om in te spelen op klimaatverandering en de hiermee samenhangende calamiteitenrisico's. Verboom: 'Provinciale wegen zijn bij calamiteiten nodig als vluchtroutes, maar dan moeten de tunnels niet onder water staan. De vaak hoger dan de omgeving gelegen weglichamen zijn mogelijk geschikt om bij wateroverlast gebieden te compartimenteren. Ook is het nuttig naar de kwaliteit van het asfalt kijken. Is dit voldoende hittebestendig of smelt het in hete zomers? En wordt hevige neerslag voldoende snel afgevoerd of komen de wegen blank te staan?'

Woningisolatie Volgens Reindert Hoek, directeur ruimtelijke ordening, milieu, economische zaken en infrastructuur van de provincie Groningen, wordt zijn provincie straks een van de eerste met een klimaatbestendig omgevingsplan. 'Er is een startnotitie opgesteld en door de Staten vastgesteld. In de nieuwe Statenperiode gaan we hard met de planvorming aan de slag. We zullen ons bijvoorbeeld buigen over de vraag of we moeten doorgaan met dijken verhogen of dat een flexibele kustverdediging in de vorm van nieuwe waddeneilanden beter voldoet. Verder zullen we moeten nagaan hoe we de voorgenomen bouw van 80.000 tot 100.000 nieuwe woningen in de regio Groningen-Assen zo klimaatbe-

stendig mogelijk kunnen realiseren.' De provincie Groningen is ook betrokken bij heel concrete klimaatprojecten. Hoek noemt een voorbeeld. 'In de Eemsmond staan diverse chemische bedrijven die veel energie gebruiken. Het blijkt mogelijk de energiebehoefte van deze bedrijven substantieel te dekken met elektriciteit die wordt opgewekt met biomassa, in plaats van met fossiele brandstoffen. De provincie stimuleert deze energietransitie.' Een ander initiatief is het isolatieprogramma voor woningverbetering. 'Samen met gemeenten en woningcorporaties proberen we mensen met lage inkomens erop te wijzen dat je met een ander gedrag zowel energie als geld kunt besparen. Werkzoekenden worden opgeleid om deze adviezen te verstrekken.' Verder buigt de provincie Groningen zich over de gevolgen van klimaatverandering voor de landbouw. Hoek: 'De provincie heeft opdracht gegeven te onderzoeken welke landbouwgewassen in een warmer wordend klimaat en bij de hiermee samenhangende inlaat van meer brak water perspectief bieden. Ook op andere terreinen speelt de landbouw een rol. Suikerbietentelers spelen al in op de toenemende behoefte aan biobrandstof. Er ligt een concreet investeringsinitiatief voor een bio-ethanol-fabriek. Bieten worden opgekocht voor de productie van ethanol.'

Combinatie van functies Bij de provincie Utrecht houdt Maartje Schlebush, senior beleidsmedewerker

Stimuleren van concrete woningaanpassingen zorgt in ieder geval voor een bijdrage aan de vermindering van de uitstoot van kooldioxide. Daarnaast zijn provincies ook met klimaatprojecten op het gebied van ruimtelijke ordening bezig.

dienst Water en Milieu, zich sinds juni vorig jaar bezig met klimaat. 'In november heeft de Klimaat Roadshow van 'Klimaat voor Ruimte' onze provincie aangedaan. Een enorm succes. Meer dan honderd collega's en Statenleden hebben aan deze activiteit deelgenomen. Daarna hebben de Staten een motie aangenomen waarin zij uitspreken dat de provincie Utrecht het klimaatbeleid moet versterken. In een overdrachtsdocument doet het huidige college van GS de aanbeveling dat de nieuwe Staten met de klimaatproblematiek aan de slag moeten gaan.' Medewerkers van diverse disciplines binnen het provinciale ambtelijk apparaat hebben deelgenomen aan een brainstormsessie, waarin zij ideeën hebben geopperd om de klimaatproblematiek aan te pakken. 'Het lastige is de grote onzekerheid over wat ons te wachten staat', zegt Schlebush. 'Het enige houvast bieden vier uiteenlopende KNMI-scenario's. We hebben het idee om in te spelen op het meest extreme scenario, dan zitten we altijd goed.' Inbreken in bestaande bouwplannen wordt ook lastig, denkt ze. 'In het kader van de NV Utrecht zijn

discussies gevoerd over woningbouwlocaties tot 2030. Laaggelegen gebieden zijn destijds met enthousiasme ontwaard als de plekken die bij uitstek geschikt zijn voor woningbouw. We denken wel dat het combineren van ruimtelijke functies mogelijk is, zoals water en recreatie.' Slim en duurzaam bouwen, de dijken langs de Rijn en de Lek aanpakken, en het risico van het hoger opzetten van het IJsselmeerwater goed op zijn gevolgen beoordelen, zijn onderwerpen die de provincie Utrecht de komende tijd zeker zullen bezighouden. 'Daarnaast vinden wij het belangrijk om te werken aan het verminderen van de CO₂-uitstoot. Een maatregel die hierbij past, is het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer, zoals het Randstadspoor. Dit geldt ook voor het stellen van milieueisen aan de uitstoot van bussen bij nieuwe concessieverleningen in het openbaar vervoer. Bovendien stimuleren we als provincie koude-warmteopslag en energieopwekking uit biomassa. In deze vormen van slim omgaan met energie willen we nóg meer investeren.' ■

ARK: 'Nederland in 2050 klimaatbestendig'

Dat het klimaat verandert, staat nauwelijks meer ter discussie. Dat het verstandig is om op deze verandering in te spelen ook niet. Klimaatverandering heeft vooral ruimtelijke gevolgen, bijvoorbeeld door wateroverlast of juist door extreme hitte. Klimaatbestendigheid moet dan ook een centrale plek in de ruimtelijke ordening gaan innemen, adviseren de opstellers van de ARK-strategie. Dit vereist een omslag in denken en handelen. Er zijn voorzieningen nodig die tegen een stootje kunnen, maar tegelijkertijd flexibel zijn. Want klimaatverandering is met flinke onzekerheden omgeven, blijkt uit de toekomstscenario's van het KNMI. Het Nationaal Adaptatieprogramma Ruimte en Klimaat (ARK) is vorig jaar van start gegaan. Op initiatief van het Rijk ontwikkelen diverse ministeries en de koepelorganisaties van provincies, gemeenten en waterschappen een strategie die moet leiden tot een duurzaam, klimaatbestendig Nederland. In deze strategie komt te staan hoe de verschillende overheden gaan inspelen op de effecten van klimaatverandering. Na het vaststellen van de strategie door het nieuwe kabinet, naar verwachting deze zomer, leggen de betrokken partijen in een agenda vast wie wat gaat doen, en wanneer. Deze agenda is de basis voor het nemen van concrete maatregelen. Het omgaan met de onzekerheid over de snelheid waarmee de klimaatverandering optreedt, is een van de lastigste opgaven. Uiterlijk in 2050 moet Nederland klimaatbestendig zijn, is het streven. Aanpassing aan klimaatverandering moet dan een logisch onderdeel zijn van het ruimtelijk beleid. Daarna is het vooral een kwestie van bijhouden en meebewegen. De te treffen maatregelen moeten gericht zijn op het voorkomen en beperken van maatschappelijke schade en zo veel mogelijk gebruikmaken van natuurlijke processen. Het startpunt ligt niet geheel bij 'af', want in het waterbeheer zijn al diverse stappen genomen die inspelen op de klimaatverandering.